

ODRŽIVI
RAZVOJ
ZA SVE

Angažovanje lokalne zajednice u borbi protiv posledica klimatskih promena

Autor: Stefan Vladislavljev

Bivši predsednik Sjedinjenih Američkih Država, Barak Obama, je u svom obraćanju generalnoj skupštini Ujedinjenih Nacija 2014. godine citirao jednog američkog senatora i rekao da smo mi *prva generacija koja oseća posledice klimatskih promena i poslednja generacija koja može da učini nešto povodom toga*. Od tog obraćanja, prošlo je sedam godina, a borba protiv posledica koje su prouzrokovane pogoršanjem klimatskih uslova usled globalnog zagrevanja, postale su tema čijem se rešavanju teži kako na globalnom, tako i na lokalnom nivou.

Globalne inicijative poput **Pariskog sporazuma**, inicijative **Zelenog dogovora** ili napora Evropske Unije da kroz strategiju Evropskog zelenog pitanja zaštite životne sredine i borbe protiv klimatskih promena stave u centar svoje dugoročne strategije razvoja, jesu koraci koji će na duži rok doprineti umanjuju štetnosti i posledica prouzrokovanih klimatskim promenama. Sama **Agenda 2030** je suštinsko otelotvorenje principa koje bi trebalo poštovati kako bi se stvorilo otpornije globalno društvo i kreirao sistem spreman da odgovori na izazove promena globalnog ekosistema.

Međutim, prve posledice se već osećaju. Klimatske promene se tiču svih država sveta, a kako bi se posledice ublažile neophodan je globalni napor. Međutim, klimatske promene se ne tiču samo država, tiču se svakog običnog građanina, svake lokalne zajednice i globalni napor mora biti upotpunjen i "**pristupom odozdo**". Iako klimatske promene ne poznaju državne granice, unutar granica pojedinačnih država je potrebna mobilizacija i podizanje svesti kako bi se doprinelo aktivnom učešću svakog pojedinca u borbi protiv klimatskih promena i ublažavanju njihovih posledica.

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Sprovedeno od strane:

Analiza je proizvedena u okviru projekta "Održivi razvoj za sve", koji podržavaju vlade Švajcarske i Nemačke, a implementira Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH. Za više informacija kontaktirajte info@sdgs4all.rs

Srbija kao država je osetila posledice prirodnih katastrofa u bližoj prošlosti. Poplave u Obrenovcu u maju 2014. i klizišta u Tekiji u septembru iste godine, su u određenoj meri probudile svest podizanja zaštitnih i preventivnih kapaciteta kako bi se povećao nivo otpornosti na posledice klimatskih promena i negativnih posledica. Iako se teško mogu utvrditi direktna veze između pojedinačnih prirodnih katastrofa, poput poplava u Obrenovcu, i klimatskih promena, jasno se vidi da su ovakve katastrofe sve učestalije. Istraživanje o pripremljenosti Srbije za sprovođenje Agende 2030¹ navodi da su "srednje godišnje temperature za teritoriji Republike Srbije u periodu 1998–2017. godine porasle su u proseku između 0,5 i 1,5 °C u odnosu na prosečne srednje godišnje temperature u periodu 1961–1990. godine. Od kada postoji merenje u Srbiji, deset najtoplijih godina bile su one nakon 2000. godine, a od kada se temperature sistematski mere i beleže u Srbiji, 2018. i 2019. godina bile su prosečno najtoplije godine. Osim povećanja srednjih godišnjih temperatura, Srbija se suočava sa promenom režima padavina, pa su sve učestaliji dugi sušni periodi isprekidani intenzivnim padavinama". Sve navedeno ukazuje da će i u budućnosti Srbija biti u prilici da se bori protiv posledica klimatskih promena i da je neophodan sveobuhvatan i institucionalizovani pristup kreiranju sistema i mehanizama koji će obezbediti uspešno ublažavanje direktnih posledica, umanjeње šteta i mogućnost bržeg oporavka nakon katastrofa izazvanih klimatskim promenama.

Izvor: N1

---

¹ Istraživanje su sprovele organizacije civilnog društva okupljene oko platforme "Održivi razvoj za sve" i dostupno je na sajtu platforme: [Srbija 2030 - Pripremljenost za sprovođenje Agende 2030](#)

Ako spustimo nivo odlučivanja sa globalnog na nacionalni, a zatim i sa nacionalnog na lokalni nivo, identifikujemo jedinice lokalnih samouprava kao donosiocice odluka koji svojim postupcima mogu aktivno doprineti borbi za ublažavanje posledica klimatskih promena. Iako se proces donošenja odluka u Republici Srbiji često opisuje kao visoko centralizovan, 174 jedinica lokalne samouprave i dalje ima mogućnosti da aktivno deluje u lokalnoj zajednici. Ako se fokusiramo samo na upravljanje kapacitetima u toku prirodnih katastrofa, normativni okvir u Srbiji je jasno predvideo aktere koji će tim procesom upravljati. Na nacionalnom nivou, u okviru Ministarstva unutrašnjih poslova, sektor za vanredne situacije predviđen je za vodećeg aktera u ublažavanju direktnih posledica u toku ili neposredno nakon prirodnih katastrofa. Takođe, u praksi je često uključeno i Ministarstvo odbrane te se i vojni kapaciteti angažuju na borbi protiv posledica prirodnih katastrofa. Normativni okvir dalje definiše, na osnovu *Zakonu o smanjenju rizika od katastrofa i upravljanju u vanrednim situacijama* (Član 5) da „jedinice lokalne samouprave imaju primarnu ulogu u upravljanju rizikom od katastrofa“. Upravo ovo je razlog zašto se ovom problemu mora pristupiti pre svega lokalno. Nadležnosti jedinica lokalne samouprave u ovoj oblasti definisane su u Članu 29 Zakona. Pored Zakona, strateški dokument koji pokriva ovu oblast je *Nacionalna strategija zaštite i spašavanja u vanrednim situacijama* (predviđene su i pokrajinske i lokalne strategije), a Zakon predviđa i donošenje (nacionalnih, pokrajinskih i lokalnih) *Planova smanjenja rizika od katastrofa*. Ono gde postoji mogućnost napretka jeste unapređenje aktivnog učešća lokalnih samouprava u prevenciji i dugoročnom kreiranju kapaciteta koji bi na lokalnom nivou obezbedili umanjenje svih posledica prouzrokovanih klimatskim promenama.

Posmatrano iz perspektive bezbednosti, direkne posledice klimatskih promena i prirodnih katastrofa ugrožavaju bezbednost svakog pojedinca u okviru određene lokalne zajednice. Bilo da govorimo o ličnoj (fizičkoj) bezbednosti, ekonomskoj i socijalnoj ugroženosti, pa i ekološkoj bezbednosti, neupitno je da kako na duži, tako i na kraći rok, problem se može posmatrati kao bezbednosni. Zbog toga, neophodnost adaptacije lokalne sredine i kreiranje mehanizama predstavlja i bezbednosni izazov.

Kako bi se osigurala bezbednost u jednoj lokalnoj zajednici potrebno je angažovanje različitih aktera na lokalnom nivou. Ti akteri mogu biti organi lokalne samouprave, drugi državni organi na lokalnom nivou i policija, zatim udruženja građana, lokalna preduzeća, mediji, druge službe, kao i istaknuti pojedinci koji poseduju relevantna znanja o bezbednosnom izazovu. Svi zajedno, oni igraju ključnu ulogu u poboljšanju bezbednosne situacije na lokalnom nivou.

Institucija jedinica lokalne samouprave koja okuplja navedenu grupu ljudi na lokalnom nivou jeste **Lokalni saveti za bezbednost**. Suštinski osnov delovanja Lokalnih saveza za bezbednost jeste identifikacija i koordinacija rešavanja problema članova zajednice, formulisanje i vođenje projekata koji odgovaraju na definisane probleme, promocija značaja različitih aspekata bezbednosti i aktivna implementacija preventivnih aktivnosti. Osnivanje lokalnih saveta za bezbednost nije obaveza lokalnih samouprava, ali jeste preporuka. U situacijama kada jesu osnovani, članstvo u lokalnom savetu bezbednosti je dvojako formulisano i uključuje i članove koji su delegirani na osnovu pozicija koje obavljaju (predsednici/predsednice opština, načelnici policijskih uprava, direktori/ke centra za socijalni rad, direktori/ke obrazovnih ustanova), ali i članove koji su uključeni na osnovu svoje ekspertize, poput predstavnika medija i predstavnika civilnog društva.

Ovako definisane obaveze i članstvo u Lokalnom savetu bezbednosti pružaju mogućnost pozicioniranja kao relevantnog aktera u kreiranju strategije i preduzimanje konkretnih koraka u adaptaciji lokalne sredine kako bi bila otpornija na posledice prouzrokovane klimatskim promenama. Pored toga što okuplja sve relevantne aktere, Lokalni savet za bezbednost može odigrati veliku ulogu i u podizanju svesti o značaju borbe protiv klimatskih promena, direktnoj edukaciji kroz obrazovne i druge ustanove, aktivnom uključivanju građana kroz organizacije civilnog društva, kako bi se aktivističkim pristupom podstakla lokalna zajednica da bude odgovorna u ublažavanju posledica na lokalnom nivou. Takođe, lokalni saveti za bezbednost mogu poslužiti kao svojevrsni forumi u kojima se definišu konkretni infrastrukturni i drugi projekti koji će podstaći rad lokalne zajednice na adaptaciji lokalne infrastrukture kako bi se učinila bezbednijom i otpornijom na negativne posledice klimatskih promena. Takođe, kao mehanizmi koordinacije i konstantne komunikacije, Lokalni saveti za bezbednost omogućili bi i brži odgovor ako/kada dođe do prirodnih katastrofa, te bi to značilo i brže otklanjanje direktnih posledica klimatskih promena. Potencijalni izazov nedostatka kapaciteta, eksperata na lokalnom nivou koji se aktivno bavi ovim problemom bio bi prevaziđen identifikacijom adekvatnih konsultanata, saradnjom sa civilnim sektorom i organizacijama civilnog društva sa nacionalnog nivoa, saradnjom sa predstavnicima međunarodne zajednice, kao i edukacijom postojećeg kadra o problemima klimatskih promena.

Problem klimatskih promena predstavlja najznačajniju bitku globalnog društva u 21. veku. Borba protiv ovog izazova zahteva angažovanje svih raspoloživih kapaciteta od globalnog do lokalnog nivoa. Fraza "mislí globalno, deluj lokalno" se uveliko shvata kao kliše, ali razmišljajući o temeljima borbe protiv posledica klimatskih promena, može biti primenjena na način delovanja lokalnih aktera. Lokalni saveti za bezbednost mogu predstavljati osnovu i polaznu tačku, ali je neophodna izgradnja kapaciteta, aktivno uključivanje svih relevantnih aspekata lokalne zajednice i spremnost da se na rešavanju problema radi dugoročno, na osnovu strategija i planova koji su usklađeni sa ostalim nacionalnim, regionalnim i globalnim normativnim okvirima.

Izradu ovog dokumenta omogućile su vlade Švajcarske i Nemačke u okviru platforme Održivi razvoj za sve" koju sprovodi Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH, a kao deo projekta Reforma javnih finansija - agenda 2030. Partneri na sprovođenju platforme su Beogradska otvorena škola, Beogradski fond za političku izuzetnost, Centar za visoke ekonomske studije, Fondacija Ana i Vlade Divac, Fondacija Centar za Demokratiju i Timočki omladinski centar. Stavovi izneti u tekstu predstavljaju stavove autora i ne odražavaju nužno zvanične stavove Vlada Švajcarske i Nemačke, kao ni Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH.

Schweizerische Eidgenossenschaft
Confédération suisse
Confederazione Svizzera
Confederaziun svizra

Swiss Agency for Development
and Cooperation SDC

Sprovedeno od strane:

Analiza je proizvedena u okviru projekta "Održivi razvoj za sve", koji podržavaju vlade Švajcarske i Nemačke, a implementira Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmbH. Za više informacija kontaktirajte info@sdgs4all.rs